BĒRNS NAV SATURS!

Vai zini, kas notiek, kad tu publicē bērna fotogrāfijas internetā?

1. Vai tu gribētu, ka visa tava bērnība būtu internetā?

Kad skolās tiekamies ar vecākiem un runājam par bērnu drošību un privātumu internetā, vienmēr aicinām vecākus cienīt savu bērnu privātumu un iedomāties sevi viņu vietā.

Lielākā daļa no mums uzauga laikā, kad mūsu vecākiem nebija interneta. Tāpēc ģimenes fotogrāfijas visbiežāk palika ģimenes albumos, un mēs paši, pieaugot, varējām izvēlēties, kādas fotogrāfijas publicēt internetā un kādu virtuālo identitāti veidot.

Diemžēl mūsdienu bērniem šādas iespējas ne vienmēr ir. Viņi paši nevar izvēlēties, kādas fotogrāfijas par sevi publicēt un kādu digitālo pēdu atstāt, jo nereti šos lēmumus viņu vietā jau no mazotnes pieņem vecāki, publicējot bērnu fotogrāfijas internetā pat no zīdaiņa vecuma.

Tāpēc aicinām vecākus uz brīdi apstāties un padomāt: ja jūsu bērnības ģimenes albumā ir fotogrāfijas, kurās jūs raudat, esat bēdīgi, sēžat uz podiņa, esat vannā vai atrodaties kādā citā, jūsuprāt, apkaunojošā situācijā, iedomājieties, ka šīs fotogrāfijas būtu nonākušas internetā. Jūsu vecāki tās būtu publiskojuši.

Kā jūs par to justos?

DROSSINTERNETS.LV

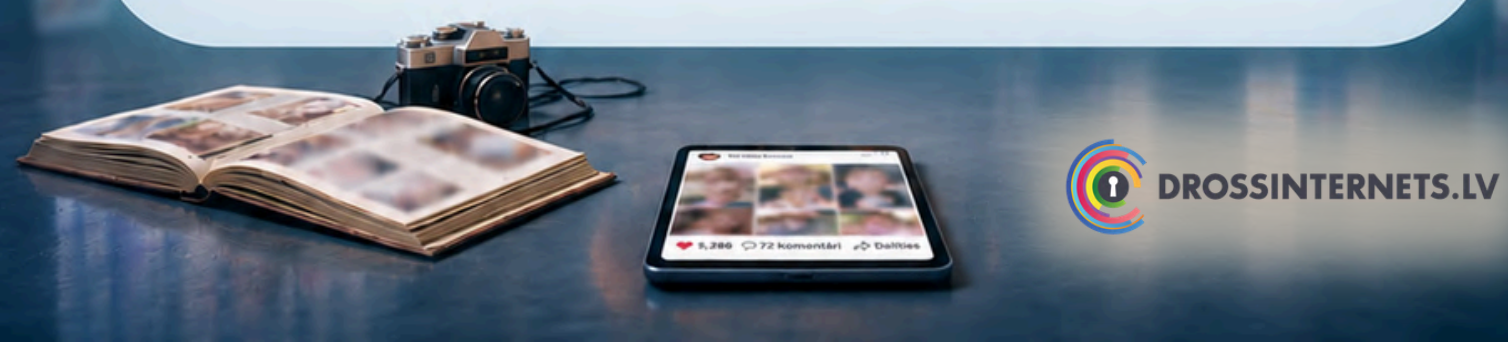
2. Kur patiesībā nonāk tava bērna fotogrāfijas?

Mēs savā Drossinternets.lv darbā redzam, ka vecāki nereti neaizdomājas par to, kur nonāk fotogrāfijas, ko viņi ir publicējuši internetā.

Diemžēl mūsu vidū ir pieaugušie, kuriem interesē skatīties uz svešiem, kailiem, atkailinātiem vai pieguļošā apģērbā redzamiem bērniem. Viņi pēta svešu cilvēku sociālo tīklu profilus, meklējot fotogrāfijas, kurās vecāki ir publicējuši dažādas savu bērnu privātās dzīves ainas.

Šādi cilvēki nereti bērnu fotogrāfijas, kas viņiem patīk, lejupielādē un saglabā savos telefonos vai datoros. Vēlāk tās var nonākt arī tumšajā tīmeklī un pedofilu forumos, kur ar šādiem materiāliem pedofili apmainās un apspriež savas seksuālās fantāzijas par konkrētajiem bērniem un ko ar katru no viņiem varētu vēlēties izdarīt.

Tāpēc ir ļoti svarīgi pirms bērna fotogrāfijas publicēšanas padomāt ne tikai par to, kā tā izskatās šobrīd, bet arī par to, kas ar šo fotogrāfiju var notikt pēc tās nonākšanas internetā.

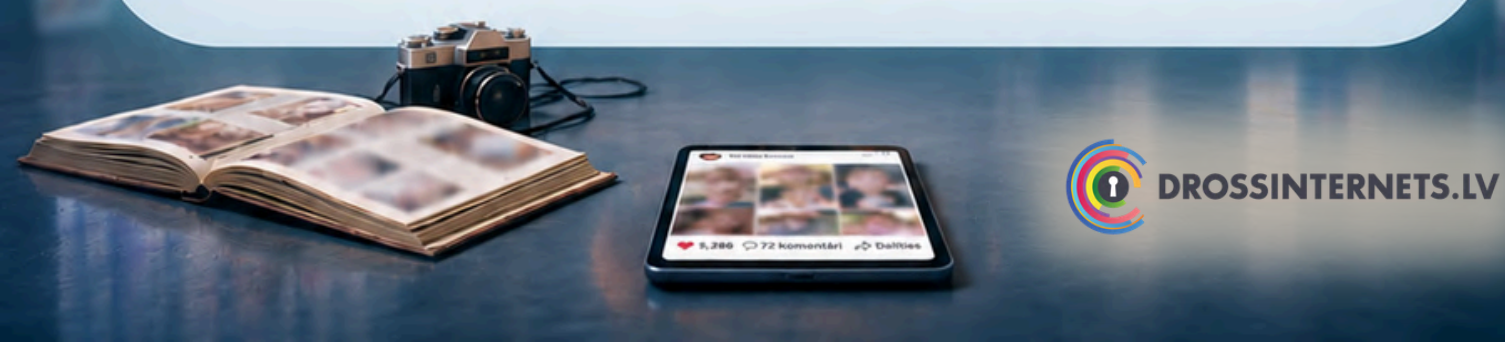

3. Kādas fotogrāfijas labāk nepublicēt?

Pedofilu forumos, analizējot saturu, mēs redzam, ka īpaši bieži tiek meklētas un izmantotas fotogrāfijas ar bērniem vannā, pludmalē, dažādos sporta pasākumos un aktivitātēs, kur bērns ir pieguļošākā apģērbā, piemēram, vingrošanas vai peldēšanas nodarbībās.

Esam redzējuši arī fotogrāfijas no jāšanas sporta nodarbībām, kas nonākušas pedofilu tīklos. Šādās vietās pieaugušie savā starpā apspriež šīs fotogrāfijas un savas seksuālās intereses par tajās redzamajiem bērniem.

Tāpat jāatceras, ka arī šķietami nevainīgas fotogrāfijas, ko publicējat internetā, var tikt izmantotas ļaunprātīgi. Ja fotogrāfiju ir daudz un kādam pedofilam īpaši iepatīkas jūsu bērna seja, ar mākslīgā intelekta rīku palīdzību to var izmantot, lai radītu dziļviltojumus jeb viltotus bērna kailfoto.

4. Kā vecāku publicētā informācija var apdraudēt bērna privātumu un drošību?

Vecāki, kuri pārmērīgi dalās ar bērna privāta rakstura informāciju internetā, patiesībā var padarīt bērnu vieglāk ievainojamu un pieejamāku personām ar ļaunprātīgiem nolūkiem.

Vecāki internetā nereti publicē ļoti daudz privātas informācijas par bērnu - viņa vārdu un uzvārdu, informāciju par to, kur bērns mācās, kādas nodarbības apmeklē un kāda ir viņa ikdiena. Internetā var nonākt arī informācija par to, kad bērns atrodas vannā, dušā vai pludmalē.

Tādējādi vecāks par savu bērnu veido sava veida digitālo vizītkarti un digitālo pēdu, kas var ietekmēt bērnu ne tikai šodien, šeit un tagad, bet arī vēlāk, kad viņš būs pieaudzis.

Šo informāciju citi cilvēki var izmantot ļaunprātīgiem nolūkiem. Piemēram, to var izmantot, lai ņirgātos par bērnu vai vērstos pret viņu ar kibermobingu. Tāpat ir personas ar ļaunprātīgiem nolūkiem, kuras šādu informāciju var izmantot dažādos veidos, tostarp personas ar parafīliskām interesēm, kuras interesē seksuāla rakstura saturs par bērniem.

Vecāku uzdevums pēc būtības ir pasargāt bērnu un radīt viņam drošu vidi. Taču, pārmērīgi izplatot par bērnu privātu informāciju internetā, vecāks var panākt pretējo - tā vietā, lai radītu bērnam drošu vidi, viņš var padarīt bērnu vieglāk ievainojamu un radīt papildu apdraudējumus.

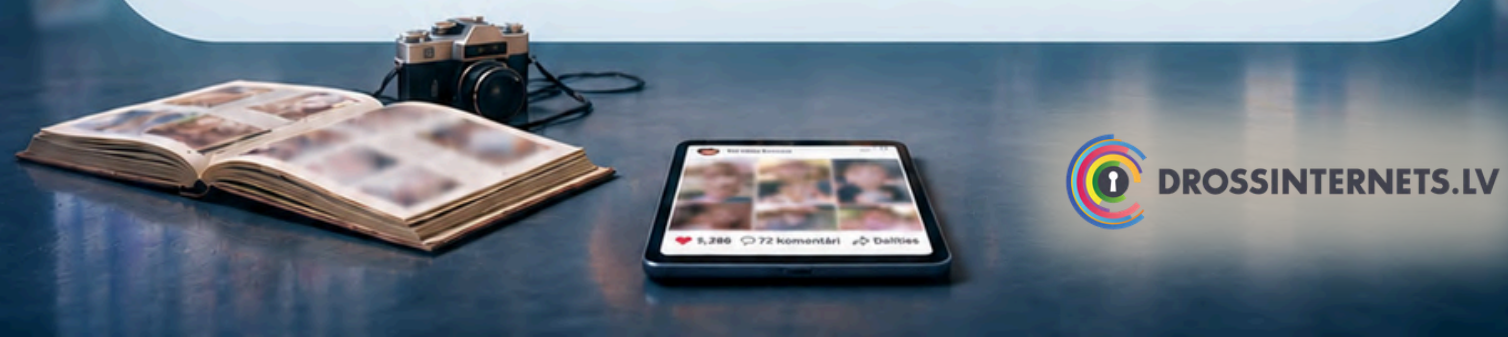
5. Kādas sekas var rasties pēc bērna fotogrāfiju publicēšanas?

Informācija par bērnu, kas ir pieejama internetā un ko publicējuši viņa vecāki, var radīt dažādas sekas gan bērnībā, gan vēlāk, bērnam pieaugot.

Viena no tām var būt saistīta ar bērna psiholoģisko labklājību. Bērns var justies bezpalīdzīgs, redzot internetā pieejamu informāciju par sevi, kuru viņš pats nav vēlējies publiskot, bet kuru nespēj izņemt no tiešsaistes platformām.

Tāpat bērns var saskarties ar nelabvēlīgiem vai aizskarošiem vienaudžu komentāriem saistībā ar informāciju, ko vecāki par viņu ir publicējuši - dažādām bērnības fotogrāfijām, komentāriem, stāstiem vai ierakstiem.

Bērns var arī justies vecāku nesaprasts, jo vecāks nav viņu iesaistījis lēmuma pieņemšanā, bet ir publicējis informāciju, kas tajā brīdī šķitusi interesanta vai smieklīga. Taču, bērnam pieaugot, šī pati informācija var vairs nešķist ne smieklīga, ne interesanta. Tieši pretēji - tā var radīt diskomfortu un ietekmēt viņa attiecības un komunikāciju ar vienaudžiem.

6. Kā vecāku paradumi ietekmē bērna izpratni par privātumu?

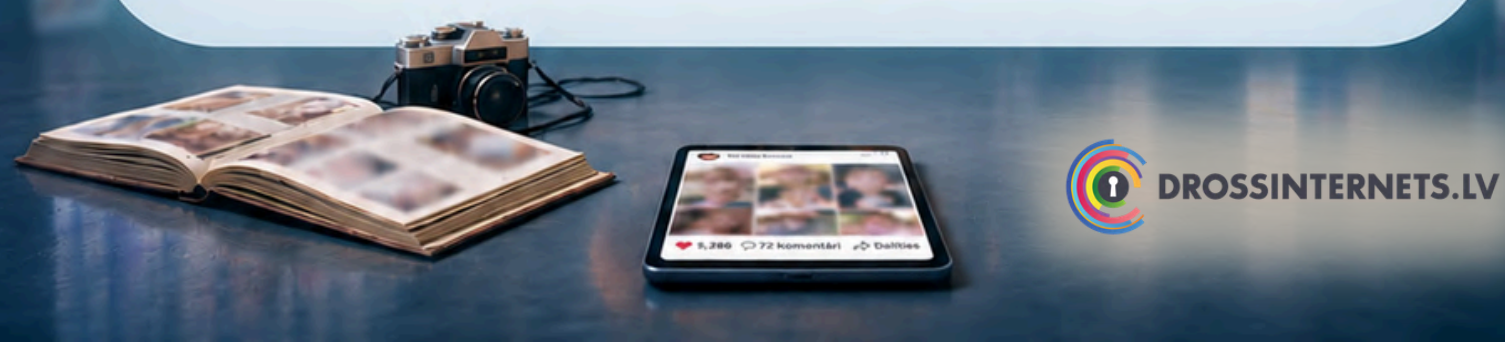
Ja bērns augot redz, ka vecāki nekritiski izturas gan pret savu, gan bērna privātumu, internetā publicējot dažādas ikdienas ainas - brokastis, pusdienas, vakariņas, gulētiešanu, ceļojumus, atpūtu, pludmali, vannu, kā arī visu bērna emociju gammu - raudāšanu, asaras, prieku, bēdas, dusmas un sarūgtinājumu -, bērnam var veidoties neskaidra izpratne par to, kas ir publisks un kas ir privāts.

Bērns var pierast pie tā, ka viņa dzīve tiek plaši izrādīta internetā, un tādējādi var kļūt grūtāk apzināties savas privātuma robežas. Situācijā, kad svešs cilvēks bērnam lūdz kameras priekšā noģērbties, bērns to var neuztvert kā apdraudējumu. Viņš ir pieradis, ka viņa privātā dzīve tiek publiskota, un var rīkoties līdzīgi tam, ko ir redzējis darām savus vecākus.

Šādi bērni var būt gatavi sūtīt savas privātās fotogrāfijas, video vai citu personisku informāciju arī pilnīgi svešiem cilvēkiem.

Apstrādājot ziņojumus par materiāliem, kas satur bērnu seksuālu izmantošanu vai seksuālu vardarbību, mēs redzam, ka viena no riska grupām ir meitenes vecumā no 8 -12 gadiem. Šajā vecumā bērniem var būt īpaši svarīgi saņemt uzmanību, būt pamanītiem, uzklausītiem un novērtētiem. Varmākas to var izmantot, lai iegūtu bērna uzticību un pamudinātu viņu sūtīt kailfoto vai izģērbties kameras priekšā.

Tāpēc vecākiem, kuriem ir bērni vecumā līdz 10 -12 gadiem, īpaši svarīgi ir pārrunāt riskus, kas saistīti gan ar saziņu internetā ar svešiem cilvēkiem, gan ar savu privātumu un personiskās informācijas sargāšanu.

7. Kā notiek bērnu pavedināšana internetā?

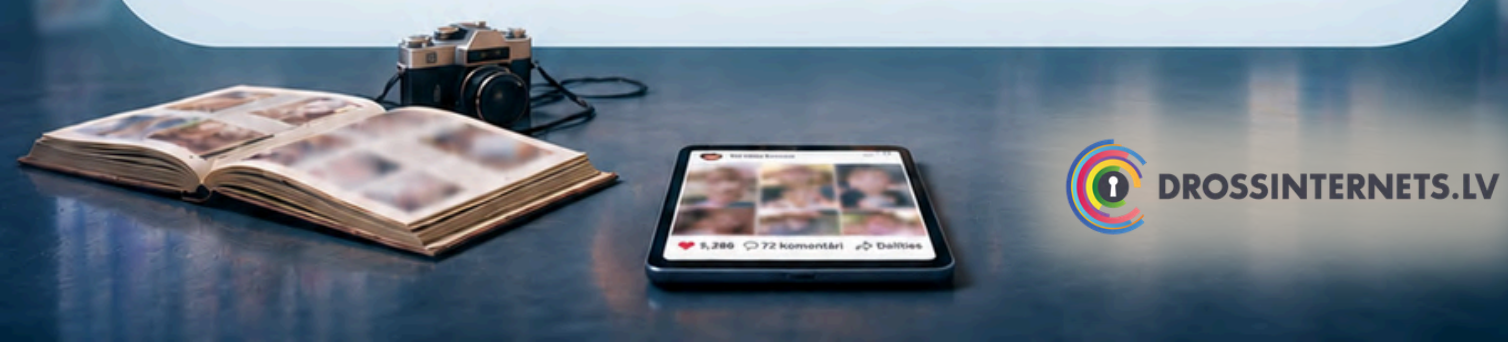
Analizējot ziņojumus par seksuāla rakstura vardarbību pret bērnu, mēs redzam, ka bērns visbiežāk atrodas savā drošajā vidē - savā istabā, vannas istabā ar telefonu vai pie datora. Fiziski bērns nejūtas apdraudēts un nebaidās, ka kāds viņam varētu nodarīt pāri.

Vecākiem ir svarīgi zināt, tas, ka bērns atrodas savā istabā ar savu ierīci un aiz aizvērtām durvīm, nebūt nozīmē, ka viņš ir drošībā.

Tāpēc īpaši svarīgi ir ar bērniem pārrunāt to, ko viņi dara internetā. Ir jārunā arī par viņu draudzībām - ar ko viņi internetā sazinās, kādas ir šīs attiecības un kāda ir bijusi viņu sarakste.

Varmākas, izvilinot no bērna vienu kailfoto, nereti to izmanto, lai bērnu tālāk šantažētu. Viņi var draudēt, ka fotogrāfija tiks nosūtīta citiem, un pieprasīt, lai bērns filmē sevi, uzņem vēl vairāk kailfoto un nosūta tos varmākam.

Līdzīgi pedofili var izmantot no viena bērna iegūtu kailfoto, lai sazinātos ar citiem bērniem. Viņi var izmantot šo fotogrāfiju kā “pierādījumu”, ka arī citi bērni tā rīkojas, tādējādi mudinot vēl vairāk bērnus sūtīt savus kailfoto. Tādā veidā bērni arvien vairāk tiek iesaistīti un viņiem tiek radīts maldīgs priekšstats, ka šāda rīcība ir normāla un pieņemama.

8. Vai daudz Latvijas bērnu ir piedzīvojuši seksuālu vardarbību internetā?

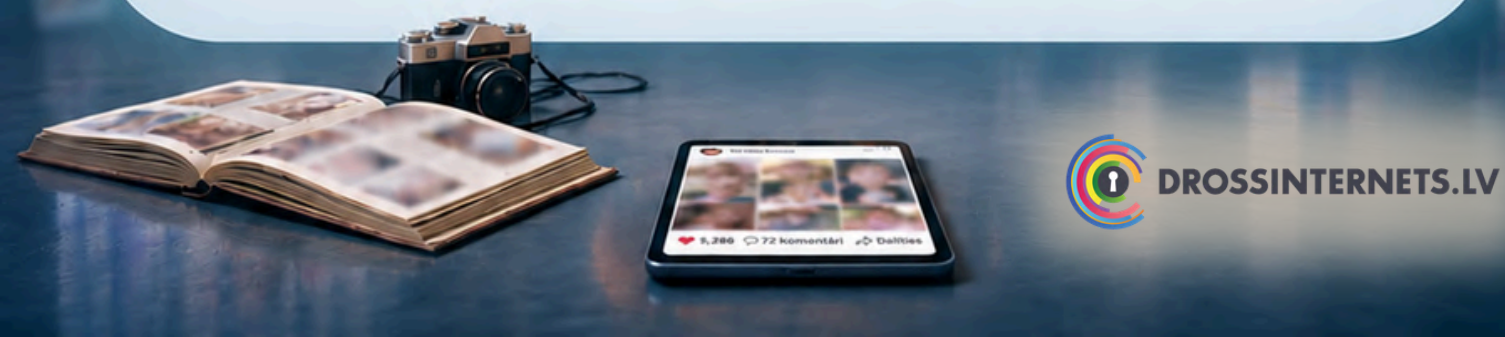
Pirms četriem gadiem Drossinternets.lv sadarbībā ar Valsts policiju un Bērnu aizsardzības centru (BAC) izstrādāja rīku pavedināšanas atpazīšanai internetā sos.drossinternets.lv. Tas ir pašpalīdzības tests, kurā bērni var pārbaudīt, vai viņu draudzība internetā ir droša.

Četru gadu laikā šo testu ir izpildījuši vairāk nekā 10'000 bērnu vecumā no 8 līdz 17 gadiem. Diemžēl testa rezultāti nav iepriecinoši - 20% bērnu atbildes liecina par pieredzi, kas var norādīt uz pavedināšanu internetā. Šie bērni norādījuši, ka interneta draugs ar viņiem ir runājis par intīma rakstura tēmām, prasījis sūtīt kailfoto, sūtījis pornogrāfiska satura materiālus vai citu bērnu kailfoto.

Šie dati rāda, ka pavedināšana internetā ir nopietna problēma, ar kuru saskaras bērni, veidojot draudzības internetā.

Piemēram, uz jautājumu, vai interneta draugs ir prasījis sūtīt kailfoto, apstiprinoši atbildēja 18% bērnu jeb vairāk nekā 1800 bērnu. Savukārt uz nākamo jautājumu - vai bērns pēc šāda lūguma arī nosūtīja savu kailfoto - apstiprinoši atbildēja vairāk nekā 60% bērnu.

Īpaši satraucoši ir rezultāti jaunākajā vecuma grupā. 85% bērnu vecumā no 8 līdz 10 gadiem apstiprināja, ka pēc interneta drauga lūguma ir nosūtījuši savu kailfoto.

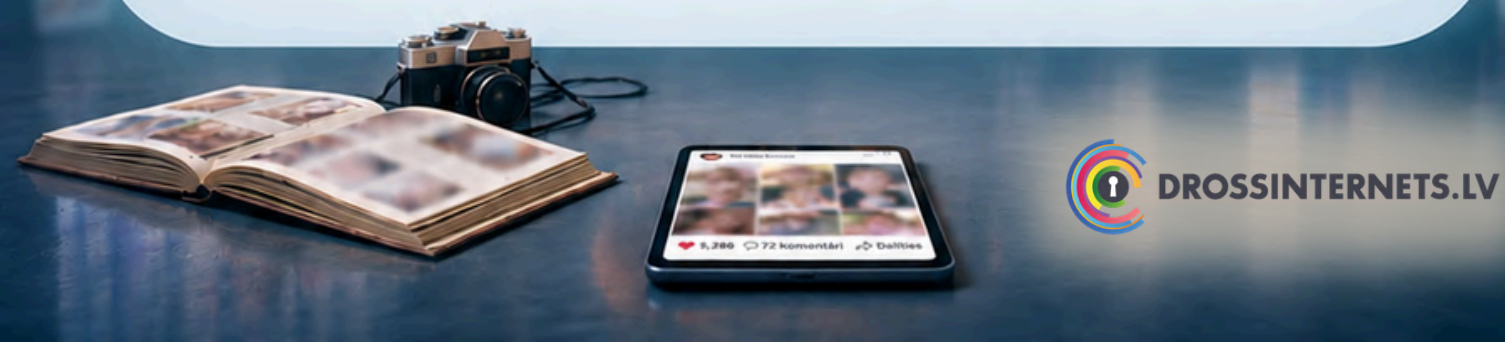

9. Vai bērnu kailfoto internetā tiek meklēti visu laiku?

Norvēģijas policijas izstrādātajā kartē reāllaikā ir redzams, cik daudz un kurās pasaules valstīs cilvēki mēģina piekļūt materiāliem, kas saistīti ar bērnu seksuālu izmantošanu.

Mēs redzam, ka šādi mēģinājumi notiek dažādās pasaules valstīs - Nīderlandē, Baltkrievijā, Ķīnā, Krievijā, Nepālā, Beļģijā, Lielbritānijā un citviet. Tas parāda, ka interese par šāda veida materiāliem ir sastopama visā pasaulē.

Taču šajā gadījumā cilvēki patiesībā lejupielādē Norvēģijas policijas izliktas ēsmas. Tā vietā, lai saņemtu bērnu seksuālu izmantošanu saturošus materiālus, viņi saņem brīdinājumu, ka šāda rīcība ir nelikumīga.

10. Kādas ir bērnu kailfoto publicēšanas juridiskās sekas?

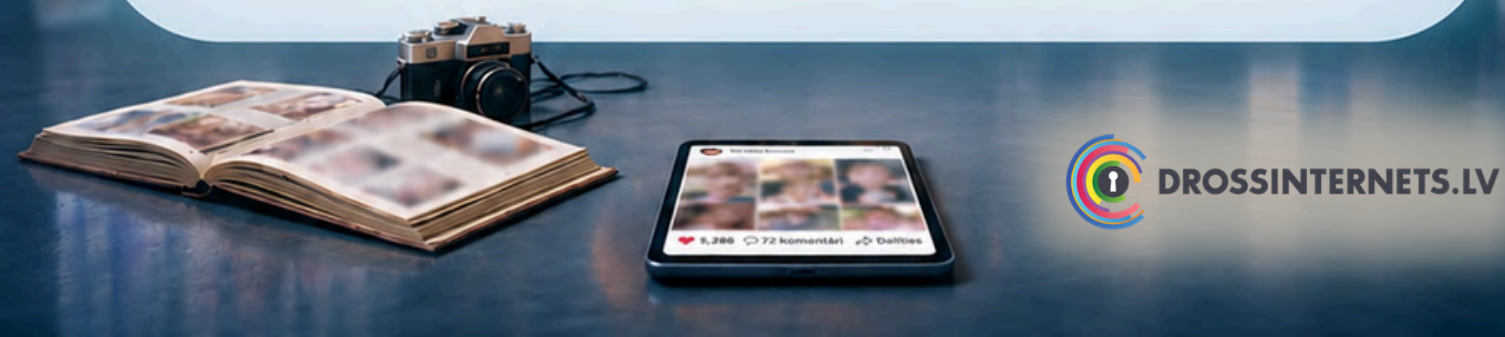
Dalīšanās ar intīma rakstura informāciju par bērnu atsevišķos gadījumos var tikt vērtēta kā bērna seksuāla izmantošana. Šādos gadījumos personas, kas šādu informāciju izgatavo, izplata vai glabā, var tikt sauktas pie kriminālatbildības.

Pie kriminālatbildības var tikt sauktas arī personas, kuras izplata bērna kailfoto, tostarp fotogrāfijas, kurās bērns redzams vannā, dušā vai citā situācijā bez apģērba vai daļēji apģērbts.

11. Vai bērns var vērsties pret saviem vecākiem par privātuma pārkāpumiem?

Lai ierobežotu vecāku pārmērīgu dalīšanos ar bērnu privāto dzīvi internetā, Lielbritānijā un Francijā ir ieviesti tiesiskie mehānismi, kas ļauj bērniem aizstāvēt savas tiesības uz privātumu un vērsties tiesā, ja viņi uzskata, ka viņu privātums ir pārkāpts vai publicētā informācija viņiem ir nodarījusi morālu kaitējumu.

Šādas tiesvedības nereti sākas tad, kad bērni jau ir sasnieguši pilngadību un bērnībā vecāku internetā publicētais saturs ir radījis problēmas, piemēram, izraisījis ņirgāšanos vienaudžu vidū vai vēlāk negatīvi ietekmējis jaunieša reputāciju.

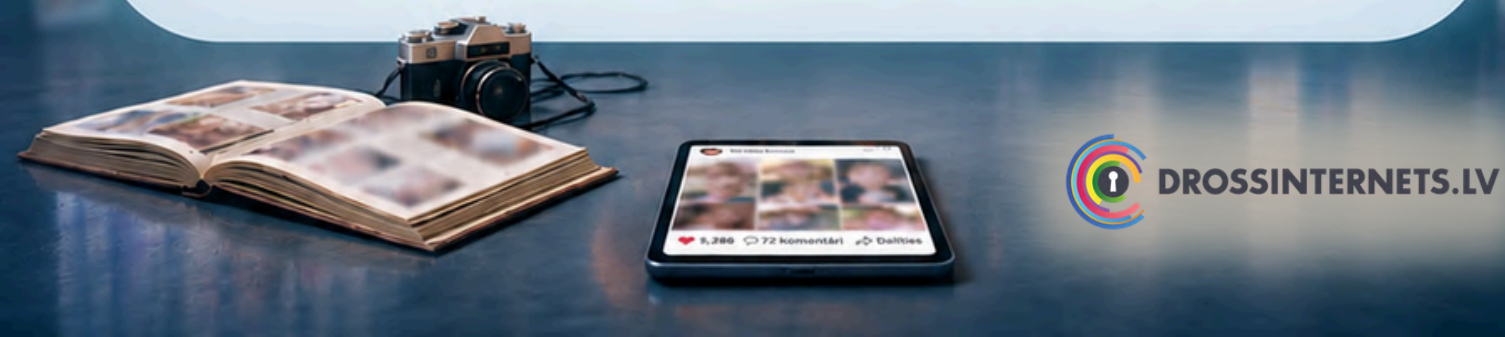
12 . Kā rīkoties, ja pamani bērnu kailfoto internetā?

Drossinternets.lv ir ziņojumu līnija, kur ikviens interneta lietotājs var ziņot par internetā pamanītu bērnu kailfoto vai materiāliem, kas satur bērnu seksuālu izmantošanu vai seksuālu vardarbību pret bērniem.

Mēs darbojamies starptautiskajā ziņošanas līniju tīklā INHOPE. Saņemot ziņojumu, mēs izvērtējam tajā norādīto saturu un, ja tas atbilst nelegāla satura pazīmēm, informāciju nododam tālāk, lai sadarbībā ar Valsts policiju un interneta pakalpojumu sniedzējiem šo saturu pēc iespējas ātrāk ierobežotu un dzēstu.

Diemžēl šāda nelegāla satura aprite pēdējo gadu laikā ir dramatiski pieaugusi. Ja, piemēram, pirms četriem gadiem datubāzē tika reģistrētas aptuveni 400 000 satura vienību, kas saturēja bērnu seksuālu izmantošanu, tad 2025. gadā to skaits jau pārsniedza 3,2 miljonus.

Tas liecina, ka pieprasījums pēc šāda veida satura ir ļoti liels un turpina pieaugt. Tāpēc vecākiem ar to ir jārēķinās un īpaši rūpīgi jādomā par to, kādu bērna saturu viņi paši ievieto internetā.

13. Kas vecākiem jāievēro pirms bērnu fotogrāfiju publicēšanas?

Informācija par bērnu internetā var radīt dažādas grūtības bērna ikdienā un nākotnē. Ja bērns vēlas atrast darbu noteiktā jomā, bet internetā ir pieejama informācija par viņa veselību, medicīniskajiem datiem vai intīmo dzīves vēsturi, ko viņš pats labprāt būtu paturējis pie sevis, šī informācija var ietekmēt viņa profesionālo karjeru.

Tāpat tā var ietekmēt bērna attiecības ar vienaudžiem vai romantiskās attiecības. Vecāku internetā publiskotā informācija var kļūt pieejama ļoti plašam cilvēku lokam un ietekmēt bērnu vēl ilgi pēc tam, kad tā ir publicēta.

Mums kā vecākiem ir svarīgi atcerēties, ka mūsu bērniem ir tiesības uz privātumu un tiesības pašiem lemt, kādu informāciju par sevi viņi vēlas atklāt citiem.

Tāpēc ikreiz, kad vecāks pieņem lēmumu publicēt informāciju par savu bērnu, ir svarīgi padomāt ne tikai par šodienu, bet arī par to, kā šī informācija var ietekmēt bērnu nākotnē.

Brīdī, kad mēs nospiežam pogu „Publicēt", mums nevajadzētu domāt tikai par savām vajadzībām - pēc uzmanības, atzinības vai citām personīgām vajadzībām. Vispirms padomāsim par savu bērnu - par viņa tiesībām uz privātumu un vajadzību būt pasargātam no nevēlamiem komentāriem, izsmiekla vai citas ļaunprātīgas rīcības.

Atbildes uz jautājumiem sniedza:

Latvijas Drošāka interneta centra vadītāja ***Maija Katkovska***

Tiesu psiholoģijas eksperte, Juridiskais psihologs, Klīniskais un veselības psihologs ***Dr.psych. Dace Landmane***

DROSSINTERNETS.LV